

Səməd Vurğunun "Vaqif" dramında Qacarın dilindən deyilən "Çox da tərifləmə mənə vətəni, Bu qılinc olmasa yeyərlər mənə" misraları həmişə ucuz vətən tərifnamələrini eşidəndə yaddaşında canlanır. Görünür, qədrindən artıq içilən su dərd verdiyi kimi, qədrindən artıq tərif də insan mənəviyyəti üçün zəhərə çevrilir, onu əks düşüncələr üzərində kökləyir. Əlbəttə, vətən anlayışının bütün çalarlarda müqəddəs olduğunu ancaq xəyanətkarlar inkar edə bilər. Müqəddəs olanı da öz pirliyində qorumaq və onun ləyaqət mərtəbəsini saxlamaq vətəndaşın əsas özü keyfiyyətidir.

Publisist Qulu Məhərrəminin "Gələcəyə ön söz" kitabında, əgər belə demək mümkünsə, üçüncü və əsas mahiyyət kəsb edən mövzu vətən sevgisi, vətənpərvərlik dəyərlərini əhatə edir. Bu mövzu kitabda 9 yazı ilə əhatələnib: "Vətənpərvərlik, boşboğazlıq və yapon fədakarlığı", "Barış Manço ilə samuray söhbətləri", "Şuşa, Berlin... və bayram duyğuları", "Yaralı vətənin nankor övladı", "Almazla qrafit arasında əsas fərq", "Get... Bir də buralara qayıtma", "Milli ruhun diriliyi üçün", "Ruhla duyulan vətən sevgisi", "Azadlıq yolunda qalxan bir vuruş". Mövzuların adları orijinallığı ilə diqqəti çəkdiyi kimi, mövzunu ifadə imkanları da kifayət qədər fərqlidir. Ümumiyyətlə, Qulu Məhərrəmli yazılarında mövzuya həmişə fərqli yanaşma ilə diqqəti cəlb edir.

Əli Rza XƏLƏFLİ

yuxular"ndan danışmaq deyil. Amma çox böyük ustalıqla müəllifin xəyanətkar mövqeyini ifşa edir: "Yox, mən Ə.Əylislinin "Daş yuxular"ndan danışmayacam. Bu əsərdəki uğursuz epizodlar, işlədilmiş sətir ifadələr, həqiqətin təhrif olunması və ən başlıcası, milli heysiyyətə toxunan mizan-tərəzinin pozulması haqda deyilən fikirlərə şərikəm. Gərək o boyda yazıçı xüsusi şövqlə təsvir etdiyi zorakı hadisələr üzərindən ləyaqət ölçülərinə sığmayan formada bütöv bir xalqın üzərinə yeriməyeydi. Həm də hər addımda onu didib-parçalamağa hazır olanlara bu fürsəti verməyeydi". Yaxşıdır, kifayət qədər istedadı olan yazıçı açıq xəyanətkar mövqeyi ilə kütləyə qarşısını açıq ki, gəlib onu daşlasınlar. Və sonra da bunu dəstəvuz edərək Azərbaycanda azad düşüncənin boğulması haqqında kifayət qədər hay-küy sala bil-

rin mətləblərdən xəbər vermək istəyir: "Nə isə... olan-oldu və bəlli oldu ki, qeyzlənmiş çoxluq istedadlı yazıçının, əxlaqını qəbul etmədiyi bir cəmiyyət və rejimlə savaşıma normal baxmır. Ona görə də Ə.Əylisli kimi böyük yazıçıya olan iyrenc hücumlar ara vermir. Daha çox bir barmaq işarəsi ilə idarə olunan oyuna bənzəyən bu kütləvi hücumların əsas motivi isə belə hallarda kara gələn "vətənpərvərlik" bayatısıdır. Bəli, vətənin dar günündə onun açıq yaralarına məlhəm olmayanlar indi vətənpərvərlik şərqisinə güc veriblər, duyğuları dilə gəlib coşmaqda, bülbül kimi ötməkdədirlər. Bu saxta vətənpərvərlik adamı çox qorxudur...". Nəhayət, Qulu Məhərrəminin "saxta vətənpərvərlik" ifadəsini işlətməsi də təsadüfi deyil. Axı bu saxta vətənpərvərlik çox vaxt vətəndə olan qüsurları, cəmiyyətin xəstə na-

Yazının son hissəsində yapon fədakarlığını maraqlı fakt kimi yazıya gətirən dostu Elçin Şıxlının Yaponiya xatirələrindən də yararlanır. Zəlzələdən sonra yazılmış xatirələr zəlzələ dövrünün özünü canlandıra bilir və həmin ekstremal, emosional mühitdə yapon jurnalistləri necə hərəkət edirlər? Məlum olur ki, dağılmış, viran qalmış şəhərdə insanlar təlaş və çaxnaşma içərisindədir. Belə bir vaxtda yapon jurnalistləri ailələrinin qayğısını çəkməkdən çox vəzifə, missiya borclarını yerinə yetirməyə çalışırlar. İnternetin, kompyuter sisteminin heç nəyə yaramadığı bir məqamda jurnalistlər redaksiyanın yerləşdiyi yerə toplaşır və oradan tapşırıq alaraq şəhərin müxtəlif yerlərinə dağılışırlar. İnformasiya toplayırlar və az qala normal düşüncənin qəbul etmədiyi bir çıxış yolu tapırlar. İnformasiyaları divar qəzeti şəklində hazırlayıb şəhərdə adamların çox olduğu yerlərə vururlar. Bu, yapon jurnalistlərinin fədakarlığıdır və vətən uğrunda fədakarlığıdır. Qulu Məhərrəmli bu qeydləri 05.02.2013-cü ildə yazıb. O vaxtdan bəri xeyli zaman keçib, ancaq bu yazının içərisində qələm əhli üçün, yazıçı üçün, söz adamı üçün köhnələn heç nə yoxdur.

"Barış Manço ilə samuray söhbəti" (30.03.2013). Müəllif bu yazısına ikinci yarımbaşlıq da verib: "...dadı qaçmış Novruz bayramının duzsuz personajları haqqında bahar fantaziyası". Müəllifin sərrast başlıq seçimi, əsas başlığa əlavə etdiyi yarımbaşlıqla şərh, əslində, bütün mətləbdən xəbər

"GƏLƏCƏYƏ ÖN SÖZ"

III.V t nd n keç n yol

1. "Könlümün sevgili məhbubu..."

Qulu Məhərrəmli yazıçı kimi və ən başlıcası, mətləbi konkret ifadə edən publisist kimi ən müxtəlif xarakterli və fərqli məzmunlu həyat materialından çox ustalıqla istifadə edir. Onun üçün məlum mövzunu yüksək oxu və zövq sahibi olan oxucu üçün də, sıradan bir şəxs üçün də yazı işləmək çətin deyil. Yazını anlamaq baxımından ən yuxarıda olanla, ən aşağıda olanın düşüncə imkanlarını nəzərə almaq baxımından geniş kütləyə məlum olmayan terminlərlə öz yazısını yükləmir. Başa düşülən, anlaşılan dildə danışır. Xüsusilə həyat materialını kifayət qədər canlılıqla yazıya gətirə bilir.

"Vətənpərvərlik, boşboğazlıq və yapon fədakarlığı" - üç ayrı-ayrı məqam bu yazıda birləşib. İlk baxışdan "vətənpərvərlik" və "boşboğazlıq" ifadələri bir-birinin "qohumu" deyil, hələ üstəlik bizdən çox uzaq olan yapon fədakarlığı da sıraya gətirilir.

Axı biz dedik ki, Qulu Məhərrəmli həyat materialına daha çox güvənir. Dövrümüzə yaxın hadisə kimi Əkrəm Əylislinin "Daş yuxular"ı Qulu Məhərrəminin yazısına təsadüfi fakt kimi daxil olmur. Bu əsər həqiqətən Azərbaycan mənəvi mühitinə daş kimi çırpıldı. Sarsıdıcı effekt yaratdı. Mühiti silkələdi. Ən azı, ətalətə zərbə vurdu. Əkrəm Əylislini xəyanətdə suçlayanları günahlandırmaq fikrimiz yoxdur, heç Qulu Məhərrəminin də belə bir qəsdə yoxdur. Qabaqcadan elan edir ki, məqsədi Əkrəm Əylislinin "Daş

Professor Qulu Məhərrəmli öz həyat tərzini, insaf və insanlığı, jurnalistikamızdakı novator mövqeyi, yazdığı əsərlərin elmi dərinliyi və milli ruhu, yaddaşa ehtiramı, həqiqi dövlətçilik duyğusu, sevgisi və səmimi ünsiyyət mədəniyyəti, müstəqil alim və vətəndaş kimi doğru və prinsipial mövqeyi ilə ziyalı olmaq səlahiyyəti qazanmış mürəkkəb və mənəviyyətli müasirimizdir.

**Nizaməddin ŞSSMSİZADSS,
Dövlət mükafatı laureatı, professor**

sinlər. Əkrəm Əylisli bunları başa düşməmiş deyildi. Qacar deyəndə ki, "bu qılinc olmasa yeyərlər mənə" - doğru deyirdi. Tökdiyi qanların, yaratdığı fəlakətlərin məcəbətində hansı mükafatları uma bilirdi. Eləcə də Əkrəm Əylisli. Guya Əkrəm Əylisli bilmirdi ki, ermənilərə biz nə vaxt və hansı səbəbdən qarşı çıxmışıq, onların Qarabağda yerləşməsinə təmin edənlər uzaq mənzillə hiylə silahından istifadə etmişdilər. Guya Əkrəm Əylisli bilmirdi ki, nəinki Qarabağda - ermənilərin kompakt yaşadığı yerdə, düşmənin dədə-baba torpağı yoxdur. Şuşa Qarabağın paytaxtıdır. Ən azı, ətraf yeddi rayonun işğalına necə bəraət qazandıрмаq olar?

Burada, yeri gəlmişkən, Əkrəm Əylislinin özünü maşına qoyub avropalı himayədarları ilə birlikdə işğaldan azad olunan əraziləri göstərmək necə yaxşı olardı. Müəllif, düşüncələrini bu fakt üzərində davam edərək daha də-

hiyyətlərini üzə çıxarmağa mane olur. Bununla da müəllif, əslində, kifayət qədər üstünü açmağa bildiyi həqiqətləri sadalamaq imkanı qazanır. Mübariz İbrahimovun adını yada salır. Müəllif ustalıqla vətənpərvərlik anlayışından yararlanmanın yaratdığı eybəcər şəraitə çözümlər belə bir fikrə gəlir ki, yalançı vətənpərvərlik çox vaxt xalqı kütləyə çevirmək silahı kimi işləyir. Ayrı-ayrı partiya ideoloqları elə bu anlayışdan öz məqsədlərinə uyğun şəkildə istifadə etməyə cəhd göstərirlər. Hətta hakimiyyəti təmsil edən məmurlar belə vətənpərvərlikdən ağızdozlu danışa-danışa korrupsiya girdabına yuvarlanırlar və sonrakı talelərini demir barmaqlıqlar arxasında keçirməyə məcbur edirlər. Müəllif vətənpərvərlik anlayışını şərh etməkdən əvvəl vətənpərvərliyin mahiyyətinə müxtəlif yönəldən işıq salır. Boşboğazlığı ifşa etdiyi kimi, fədakarlığı da idealizə edir.

verir. Bu yazıda da müəllif canlı həyat materialına, daha doğrusu, xatirələrinə istinad edir. Ancaq sadəcə xatirə yazmır, xatirə faktını qoyduğu ideyanın açımına yönəldir. Hər halda bu yazıda Barış Mançonun Azərbaycan oxucusunun da yaddaşından silinməyən obrazı yaradılır. Yazının əvvəlində Barış Manço ilə ilk görüşünün təəssüratını heç unutmadığını da deyir, ancaq bu təəssüratın haradan, nədən gəldiyini və özünün məqsədinin nədən ibarət olduğunu mətn boyu xammalı əridərək oxucu düşüncəsinin artıq kifayət qədər açmağa bildiyi qarşısından içəriyə ötürür. Barış Manço ilə görüşün təşkilində Etibar Babayevin xidmətlərini də qeyd edir, Babək Hüseynoğlunu (o vaxt AzTV-nin sədri idi) da yada salır. Və bu xatirələrin canlı təsviri ilə oxucunu səfərbər edir və nəhayət, mətləbə yaxınlaşdırır. Barış Manço yaponların onu teleaparıcılıq üçün dəvət etdiyini və bu istiqamədə özünün layihə hazırladığını deyəndə düşüncəsindən keçən sualı yada salır: "Necə yəni o boyda Yaponiyada veriliş aparmağa adam yoxdur ki?..". Amma onun vermədiyi sualı Barış Manço öz fəhmi ilə duyur və onu özünəxas bir tərzdə cavablandırır: "Barış bəy sualı baxışlarımdan oxudu. Odu ki, əyləşdiyi yerdən sıçrayıb ayağa qalxdı, uzun saçlarına və uca boy-buxununa işarə edərək, "yaponlar mənə samuraya oxşadırlar", - dedi.

(Davamı 6-cı səhifədə)

(Əvvəli 4-cü səhifədə)

Sonra əyləşdi və uzun barmaqlarını havada yellədə-yellədə sözünə davam etdi: - Siz baxın, görün ki, bu millət öz gələcəyi ilə bağlı hansı dərinlikləri düşünür. Yaponlar hesab edirlər ki, uşaqlar üçün proqram aparan şəxs, onların yaddaşında şoumen kimi deyil, öz cəsur və qəhrəmanabənzər görkəmi ilə təəssürat yaratmalıdır. Deməli, indidən uşaqlara yol göstərir, kimlərə bənzəmələrini, hansı dəyərləri seçmələrini təlqin edirlər. Sonra Barış bəy əlavə etdi ki, Yaponiya hökuməti onun iştirak edəcəyi layihənin gerçəkləşməsi üçün xeyli pul ayırır. “Bax mən yapon dilini öyrənməliyəm və dəvət eləyən televiziya mənə yüksək qonorardan əlavə, həm də iki müəllim üçün pul ödəyəcək” - Barış bəy bu sözləri çox ləzzətli intonasiya ilə dedi”. Burada müəllif təlqin elədiyi ideyanı sətiraltı mənadan çıxarır. Fikri açıq müstəviyə gətirir. Demək, yaponlar ən cüzi xarakterik cizgidən belə yeni nəsillərə əcdadlarının ruhunu təlqin edirlər. Özü də o əcdadlarının ki, döyüşkən ruh daşıyıcıları olublar.

Belə bir sərt mənzərənin fonunda müəllif Azərbaycanda Novruz bayramı ilə bağlı düşüncələrini açıqlayır. Yumurta döyüşündə həmişə uduzan Keçəl, yaxud Kosa obrazlarının hansı milli ruh daşıyıcıları olduğunu maraqlı fikir müdaxilələri ilə təkcə şərh etmir, həm də ifşa edir. Necə ola bilər ki, həqiqətən milli-mənəvi dəyər kimi yaşayan Novruz Kosa və Keçəl kimi təlxək obrazlarının ifadəçisi olsun? Bu obrazların təbiətindəki qəbuledilməz keyfiyyətlər hansı cəhətləri ilə yeni nəslin yaddaşına ilişmək haqqı qazanır? Müəllifin mahiyyətə tələbi budur ki, Novruzun mahiyyəti daha ciddi ideyalar aşılayan obrazlarla gündəmə gəlməlidir.

“Şuşa, Berlin... və bayram duyğuları” (11.05.2013). Özünəməxsus üslubla müəllif bu yazısında da ideyasını yarımbaşlıqda ifadə edir: “Qələbəni dadmaq, məğlubiyyəti anmaq və tarixi danmaq “zərurəti” haqqında”.

Qulu Məhərrəmlinin bu yazısı, eləcə də digər yazıları canlı həyatla nəfəs alır. İkinci Cahan savaşının qəhrəmanı olan 93 yaşlı Ərşad kişini xatırlayır. Özünün şuşalı günlərini - uşaqlığının və yeniyetməliyinin keçdiyi yerləri yada salır.

Bu yazının çox ağırlı məqamları var. 93 yaşlı qoca sinəsində gəzdirdiyi orden və medalların qürurunu yurdu işğal olunmuş insanın duyğuları ilə qovuşdurur. Xüsusilə, Şuşanın işğal gününün İkinci Cahan savaşının qələbə günü ilə çarpazlaşması çox təzadlı təəssüratlar yaradır.

Qulu Məhərrəmli həyatın çox dramatik bir səhnəsini yazıya gətirir. Şuşanın işğal xəbərinin acılıqları ilə yaşadığı gecənin, yalanın və doğrunun arasındakı məqamların təəssüratı oxucu üçün də unudulmaz olur. Və nəhayət, yazının sonunu müəllif tarix üçün gərəkli ola biləcək düşüncələri ilə tamamlayır: “Əlbəttə, adına bayram deyilən istənilən kütləvi tədbirin mütləq bir ideologiyası olmalıdır. Məsələn, Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə maraqlı bir Bayraq bayramı təsis olunmuşdu. Həmin gün məktəblilər, Bakının mərkəzi küçələrini gəzir, əllərindəki kiçik üçrəngli bayrağı qarşılıqlarına çıxanlara hədiyyə edirdilər. Cümhuriyyəti yaradanlar bu rəmzi bayraqlar vasitəsilə ürəklərə istiqlal damcılarını çiləyirdilər. Bu bayram xalqın can atdığı azadlığın rəmzi, hər kəsi qürurlandıran müstəqilliyin zərif nişanəsi idi. Yəni fikir, məna və ideologiya istənilən bayramın ruhu sayılır. Ruhsuz adam canlı müqəvvadan başqa bir şey olmadığı kimi, düşünülmüş aydın ideologiyası, parlaq məzmunu olmayan bayramlar da həmin müqəvvaların görünməsi üçün adi vitrindən başqa bir şey deyildir”. İlk baxışdan adama elə gəlir ki, müəllif fikirlərini çox çılpaq və sərt deyir. Amma diqqət edəndə onun yazılarının yaddaşda qalma səbəblərini araşdıranda görürsən ki, mövzuya qədər obrazlı yanaşma var. Həyatı faktların müqayisəsi var. Elə bu cür müqayisələrin fonunda müəllifin can yangısı, vətən sevgisi özünü dik-tə edir.

... Vətən sevgisi... Abbas Səhət necə gözəl ifadə edib: “Könlümün sevgili məhbubu mənim, Vətənimdir, Vətənimdir, Vətənim”.

15.09.2021